

« De Rupel », een liberaal-democratisch blad uit de jaren 1840

DOOR

Dr. M. DE VROEDE

Zeer onlangs werd de vraag geopperd, of een stelselmatig uitpluizen van de haast onvindbaar geworden Vlaamse « weekblaadjes » uit de jaren '30 en '40 geen andere democratische geluiden meer zou aan het licht brengen dan die ons reeds bekend zijn ¹. Het antwoord op die vraag klinkt positief; ik hoop het nader te kunnen bewijzen. In onderhavige bijdrage zij alvast de aandacht gevestigd op één krantje, dat in 1846-1847 niet alleen liberale beginselen, maar ook volkse materiële belangen heeft verdedigd en dat nog wel in een kleine gemeente. Het gaat hier om *De Rupel. Nieuws en Aenkondigingsblad van Boom en der omliggende steden en dorpen* ².

Dat nieuwsblad ³ verscheen éénmaal per week, van 5 juli 1846 tot 27 juni 1847 ⁴, aanvankelijk zonder motto, nadien met verschillende ⁵. Het kostte 8 F per jaar, maar er konden ook losse nummers worden bekomen ⁶, een verschijnsel dat in de toenmalige pers nog zeer uitzonderlijk was. Het werd gedrukt en uitgegeven door O. Vanden Wyngaert, wie dat bedrijf geen financieel voordeel heeft bijgebracht, zoals nader blijken zal. De redactie is onbekend gebleven. Er kwamen wel enkele onderstekende bijdragen in voor ⁷, maar die waren vermoedelijk ont-

(1) J. KUYPERS, *Het vroegsocialisme tot 1850*, in: *Gesch. v.d. socialistische arbeidersbeweging in België*, afl. 4, Antwerpen z.j. (1960), blz. 126.

(2) Van nr. 22, 29 nov., af werd, in de titel, het lidwoord DE vervangen door DEN. Sedert 3 jan. 1847, jg. II, nr. 1, werd het lidwoord opnieuw DE en viel de ondertitel weg.

(3) Mej. Lamot, Antwerpsestraat 98, Boom, bezit een unieke verzameling. Consultatie werd me zeer vriendelijk toegestaan, waarvoor ik hier mijn oprechte dank uitspreek.

(4) De eerste jaargang bevatte 26 nummers, lopend van 5 juli tot 27 dec. 1846; de tweede begon op 3 jan. 1847 en werd, met nr. 26, op 27 juni 1847 gestaakt.

(5) Twee motto's van 10 jan. 1847 (II, 2) af: a) « La discussion n'a jamais converti les gens de mauvaise foi »; b) « Ceux qui redoutent les journaux ressemblent aux voleurs qui craignent les reverbères ». Daarbij kwam sedert 24 jan. (II, 4): « Vrede, vryheid en voortgang ».

(6) Althans met ingang van de tweede jaargang en wel tegen 25 centimes het nummer; van nr. 9 [28 febr. 1847] af, tegen 50 centimes.

(7) Een feuilleton van Hipp. Rens en vier gedichten: een van E. Van Driessche over « De doodstraf »; « Een winternacht », oproep tot liefdadigheid door een

leend. In het eerste nummer werd een beroep gedaan op de edelmoedige medewerking van wie daar te Boom onderlegd en onafhankelijk genoeg toe was ⁸. In januari '47 richtte het blad dergelijke oproep tot de progressisten van het arrondissement ⁹. Of daaraan ook gevolg werd gegeven, stond in de krant niet vermeld.

Het eerste nummer bevatte, onder de titel « Onze Inzichten », het volgende editoriaal :

« In eene gemeente, als Boom, rykelyk bevolkt en vol handel en nyverheid, moet het daerstellen van een wekelyk aenkondigings blad niet vreemd voorkomen; wy achten het dus overbodig deszelfs nut hier breeder wyze te doen zien.

Wanneer wy voor ons namen dit blad in het licht te laten komen, meenden wy ons uitsluitelyk by *Annoncen* te bepalen; maer wy gevoelden evenhaest dat wy, slechts met een weinig moeite meer, in staet waren, den lezer een wekelyk terugzicht op de byzonderste gebeurtenissen op te leveren en hem een weinig met den staet van den handel, nyverheid, staetkunde, schoone-kunsten, enz. doen kennis te maken.

En hier voor moest onze taek die van enkelen *kopist* niet te buiten gaen.

Alzoo bepaeld, zou dus ons blad op denzelven voet staan met vele anderen die ons van de omliggende steden toekomen; maer Boom en de aenpalende gemeentens hebben belangen, gewoontens, voorvallen, misbruiken die hen eigen zyn en waervan de stedelyke gazetten zelden een woord reppen, 't is in deze aen te stippen dat er onbetwistbare voordeelen te stichten zyn.

Welnu in Boom ontbreekt het aen geene mannen die gegronde kennissen van onze handel en nyverheid bezitten en onafhangelijk genoeg van karakter zyn, om de misbruiken, die de gemeene intresten zou bededigen, met den vinger te wyzen.

'T is van hun dat wy eene edelmoedige medewerking, tot het handhaven onzer onderneming, verzoeken :

Alle partyschap, alle aenneming van persoonen, uit aerd geschikt om onze poogingen te verdeelen en te verlammen, zyn zorgvuldig ter zyde gezet.

Alles, wat ons in het zedelyke of stoffelyke ten nutte kan strekken, de hand geven; van *niemand* aen de touw geslepen worden; zie daer onze inzichten ».

zekere J. David; een vers op de dood van Ledeganck door C.H. Van Boekel; en een « politiek referrein » van Th. Van Ryswyck, « Vlaenderens Ramp ».

Vermeld wezen nog de initialen F.L., B., D., W... en P.D.L.V..., « volksverdediger », van wie op [28 maart '47] een « Vergelykng der twee politieke gezindheden » werd gepubliceerd.

(8) Zie verder het editoriaal.

(9) Jg. II, nr. 4, [24 jan. 1847].

De eerste maanden beantwoordde de inhoud van het blad aan de wijze waarop het zich had gepresenteerd. Naast aankondigingen en marktprijzen bevatte het, zonder op oorspronkelijkheid aanspraak te kunnen maken, berichten, verslagen van de besprekingen in gemeente- en provincieraad, gedichten, ingezonden stukken en, hoewel niet geregeld, een feuilleton, soms ook in het Frans gesteld. Inzake Boomse aangelegenheden publiceerde het artikelen, waarin enkele misbruiken werden ge-laakt, waaraan slachters en bakkers zich bezondigden. Dat was genoeg om zeer spoedig tegenkating uit te lokken, niet alleen vanwege de betrokkenen maar ook vanwege diverse z.g. oude pruiken en onzuiveren van geweten, die met de poging om Boom « uit zyne diepe donkerheid te trekken » niet waren gediend¹⁰.

Het gemeentebestuur werd tot in september niet aangerand, wat sommigen liet beweren dat het blad omgekocht was¹¹, maar van begin oktober af kreeg ook de burgemeester het te verduren. Enige politieke gezindheid was daarbij nog niet aan bod gekomen, zodat *De Rupel* voor de enen te liberaal, voor de anderen te katholiek was¹². De eerste politieke, in casu liberale tonen klonken half oktober. Een maand later sloeg de redactie definitief een nieuwe koers in, ondanks de aanvankelijke belofte alle « party-schap » zorgvuldig te vermijden. Onder de titel « Welke taek Den Rupel op zich genomen heeft », publiceerde zij in het nummer van 15 november het volgende artikel :

Toen den *Rupel* in het eerste wierdt uytgegeven, dan hadt den uytgever van denzelven geen ander oogwit dan er een annoucen-blad van te maken, en terzelter tyd aen zyne provintialen eenige nieuwstydingen mede te deelen. Doch welhaest liet de noodzakelykheyd zich gevoelen van ook eenig licht onder zyne onderdrukte natuergenooten te verspreyden : om alzoo als het ware eenen dyk op te werpen aen de te lang bestaende tirannie, waeronder het menschdom maer alte zeer gebukt gaet. Ja het wordt noodzakelyk dat de menschen beginnen te redeneren over hunne stoffelyke en zedelyke belangen; en dat zy hunne weerdigheyd van mensch niet langer laten miskennen. Ja indien men in eene schuldige onverschilligheyd bleef voortgaen, het zoude eene onvergefelyke lafhartigheyd wezen die wy en ons nageslacht duer zouden moeten betalen; en op die wyze zouden wy met reden den vloek van 's lands nakomelingschap op onze hoofden trekken. De verlichting is den eenigen middel om ons van de doortrokken knapen niet te laten foppen; en waer de reden bestaet daer valt de dwingelandy !!! Het is dan met de ver-

(10) Cfr. het artikel « De Dorps nieuwsbladschryver », in het nr. van 13 sept. 1846 (I, 11).

(11) Ibid.

(12) Ibid.

lichting dat wy ons byzonderlyk zullen bezighouden; en wy zullen meer schryven dan menigen staetsman of volksbedrieger van ons zoude ver- eyschen. Menig papieren kind zal door onze roede op zyne achterste kaken krygen; en menigen vos zal in kort ontmaskerd worden. Menig bedrog zal ontdekt worden; en onze pen zal niet nalatig wezen om alle bedrog benevens alle bedriegers aen de openbare verachting over te leveren. In een woord wy zullen *met aenhoudendheyd en moed* de regten van den mensch verdedigen ten spyte van alle aristokraten; en geene wereldsche magt zal in staet wezen om ons van deze edele taek te doen afzien!!! Ja den mensch wordt vry geboren en moet ook vry behandeld worden, ofschoon er velen zyn die hunne broeders verstooten om dat zy geene fortuyn bezitten. Doch zoo handelen geene ware liberalen; want dezen hebben allen mensch lief die zynen evenmensch niet benadeelt. En daer de liberale denkwyze met eene ineengeperste waerheyd te werk gaet, zoo wordt zy van dag tot dag magtiger en magtiger, en zal zy met er tyd alles doen vallen dat onregt is, en, zoo zal zy eyndelyk als eene vryheidszon zegepralend aenbreken; want het Belgen volk nadert met rassche schreden na het glinsterende beeld der vryheid die aen allen mensch geluk zal bezorgen, en wee dan de mannen die den voortgang van het licht zoo lang hebben tegengehouden!!!»

Het accent lag hier onmiskenbaar op de liberale propaganda en op het aanklagen van misbruiken in democratische geest, in welk verband de inhoud van het blad zou worden uitgebreid. In de loop van november en december is het eigen proza inderdaad veruit hoofdzaak geworden, wat ook tijdens de tweede jaargang aldus blijven zou. Het gold echter niet meer uitsluitend plaatse- lijke aangelegenheden, doch steeg daarboven uit.

De eerste bleven niettemin onafgebroken aan de orde staan. Naast de burgemeester moesten ook de politiecommissaris en diverse andere personen het ontgelden. De kritiek had betrekking op het wanbeheer van het gemeentebestuur, het tekort aan open- bare werken en aanknoping bij het spoorwegnet, alsmede op verschillende sociale wantoestanden, als de oneerlijkheid van winkeliers en de schaamteloosheid van werkgevers, van welke beide laatste verschijnselen de arbeiders het slachtoffer waren. In feite was, over die aangelegenheden heen, de aanval gericht op de conservatieve machten, waaronder de geestelijkheid. Het blad zette dan ook aan tot de oprichting van een liberale associatie te Boom¹³. Het mengde zich actief in de parlementaire ver- kiezingen van juni '47, verdedigde de liberale Antwerpse kan- didaat Cateaux-Wattel en kon zich verheugen over de overwinning. Het liet zich daarbij ook in met de pennetwist die te Antwerpen

(13) Art. « Progressive associatie », in het nr. van [14 febr. 1847], (II, 7).

tussen *De Roskam* en *De Schrobber*¹⁴ was ontstaan. In diverse artikelen werden overigens de beginselen en het algemeen beleid van de conservatieven aangerand.

Dat gold evenzeer de sociale aangelegenheden. De crisis in Vlaanderen werd uitgespeeld tegen de regering, die de armoede lang niet afdoende bestreed en zich anderdeels aan geldverkwistingen te buiten ging. Het gebrek aan regeringsinitiatieven werd streng becristiseerd. Pijlen werden ook afgeschoten op de octrooien, het belastingwezen, het kiesstelsel en het coalitieverbod voor de werklieden. *De Rupel* noemde de arbeider « het nuttigste en weerdigste lid der samenleving » en constateerde dat al diens werk hem niets opleverde. Wist het blad dan zelf hulpmiddelen voor te stellen voor de sociale ellende, waarop het de aandacht vestigde ?

Het prees liefdadigheid aan, maar wees erop dat die het lijden bestendigde en uit de ellende niet verlossen kon. Rechtvaardigheid was beter, doch waarin die moest bestaan, preciseerde *De Rupel* niet. In concreto raadde hij de werklieden uit zijn streek de oprichting aan van een kas voor onderlinge bijstand¹⁵, maar andere mogelijkheden werden niet aangewezen. Als platonisch zal men de wens beschouwen, dat een nieuw ministerie zou worden in leven geroepen, dat namelijk van de algemene armoede, ermede belast statistieken aan te leggen, het probleem te onderzoeken en de liefdadigheid te coördineren¹⁶.

De polemische literatuur maakte aldus van *De Rupel* een liberaal én volksgezind orgaan. Het predikte niet alleen de « verlichting », maar ook de « broederlykheid ». De afbrekende kritiek op maatschappelijke wantoestanden primeerde daarbij boven hetgeen men zelf als hulpmiddelen aan te bieden had.

Het karakter en de opzet van het Boomse nieuwsblad werden, wellicht nog beter dan door het voorgaande, geïllustreerd door het artikel waarmede het, op 27 juni 1847, van zijn vrienden en abonnees afscheid nam. Het moge hier, ondanks zijn lengte, dan ook volgen :

Die voor het algemeen welzyn werkt zoo lang hy kan; die zyne eigene belangen sterk benadeelt om de gekrenkte belangen van zynen evenmensch te verdedigen; die zyne eeuw vooruitgaet om zyne verblinde natuergenooten op den weg van Licht en Waerheid te brengen; die aen-

(14) Cfr. M. DE VROEDE, *Bibliogr. Inleiding tot de studie v.d. Vl. Beweging*, Leuven, Parijs, 1959, Interuniv. Centrum v. hedend. gesch., Bijdragen 8, nrs. 2078-2079; TH. COOPMAN en J. BROECKAERT, *Bibliographie v.d. Vl. Taalstrijd*, dl. II, Gent 1905, nrs. 1291-1292.

(15) Jg. II, nr. 1, 3 jan. 1847.

(16) Jg. II, nr. 14, [3 april 1847].

houdend alle vervolgingen trotseert om het Regt voor te staen; die het bedrog ontmaskert van Grooten en Kleinen, van Geestelyken en Wereldlyken; die onbevreest schryft en geen anderen geleider dan de Reden wilt raedplegen; die de domheden en het bygeloof bestrydt; in een woord: die de zending volbrengt, welke God van den geletterden man afvordert, ten spyte van een ander en ten nadeele van zich-zelfen: deze verdient zeker eene eerlyke melding, ofschoon men maer al te dikwyls ziet gebeuren dat verachting, verstooting, hoon en laster zyn aendeel en vergelding worden; — en dit alles heeft plaets gehad door de bedriegers van allen aerd, die de verblinde menigte opmaken om tegen hare weldoeners op te staen — ten einde de gewillige schapen met meerder gemak en zekerheid te kunnen scheeren.

Doch, die zich het schryven aantrekt, om de zaak des Voortgangs te bepleiten, is *hoog* genoeg verheven om zich boven die *lage* knevelaryen te houden; en deze dryft onbereikbaar over de dolle hoofden van Adeldom, Diplomatie, Théocratie, Aristocratie, Bureaucratie, enz. even als een ballon in den overgrooten dampkring.

Het gebeurt soms wel eens, dat is waer, dat die moedige mannen voor een *onbepaalden* tyd hunne taek moeten opschorsen; men kan toch alle omstandigheden niet vooruitzien. Maer geborgd is niet kwytgescholden. Een uitstel, een tyd rusten schenkt aen den schryver nieuwe krachten om later met nog meerder vuer vooruit te komen. In dit geval bevindt zich thans de *Rupel*.

De *Rupel* gaet dus ophouden te verschynen; en het spyt ons ten hoogsten dat wy deze verhevene taek moeten staken op het oogenblik dat men ons begon te begrypen en naer echte waerde te schatten; want tot op het uer van heden hebben wy het getal onzer abonnementen sterk zien aangroeijen, en dit niettegenstaende de bedreigingen van allen aerd die de geestelyken van het platte land in het werk stelden om elkeen van ons blad te verwyderen. Menigvuldige liberale nieuwsbladeren namen ook geregeld alle weken onze *articles de fond* over, hetgene wel een vleijend bewys was dat onze staetkunde alom de goedkeuring wegdroeg, daer dit dan ook niet weinig bybragt om het bestaen van den *Rupel* verder en verder ruchtbaar te maken. Ook bezat de *Rupel* reeds eene groote populariteit.

Wy scheiden er dus van af in den jeugdigen bloei van ons bestaen; en het is ons ook niet aengenaem van niet langer aen den roep en de verwachting van onze gretige en toenemende lezers te kunnen beantwoorden. Byzondere omstandigheden trekken ons van deze bezigheden af, zooveel te meer nog, daer de uitgever van den *Rupel* zyne drukkerij zal laten varen. Maer al hadt dit laetste ook geene plaets, dan bestaen er nog andere redens om den loop van den *Rupel* in te houden. Ja, geachte lezers, er zyn ons zulke schandalen over zekere personen medegedeeld geworden, er zyn zulke zedenkwetsende feiten, zulke akten van ongebondendheid, zulke immorale stukken, zulke buitenspoorigheden aen onze kennis gekomen, die wy door ons blad zouden moeten bekend maken, dat wy alsdan nog, in het belang van Zeden en Godsdienst, liever van onze taek zouden afzien dan feiten aen te halen die het volk eenen

walg, eenen afkeer van Eenige herders zouden doen krygen. Ja, moesten wy schryven hetgene wy met zekerheid hebben vernomen, dan was het zeker dat er vele en wel zeer vele schapen zich van de kudde zouden verwyderen, en de herder zoude het weinige vertrouwen verliezen dat hy tot heden nog bezit en waervan hy zoo menigmael misbruik maekt. Neen, dat willen wy niet. Wanneer men de predikstoel in een theater van kwakzalver verandert, zoo als men dit voorleden zondag gedaen heeft, dan gaen er ooggen genoeg open, zonder dat wy ons daarmede bemengelen.

Wy bedanken dus minzaam onze vrienden en geabonneerden voor het vertrouwen, achting en aengekleefdheid die wy in hunne personen ontmoet hebben, en het minsten dat er ook voorvalt mogen zy zich alweder by ons aanbieden; wy zullen alsdan hunne zaak verdedigen zoo als van te voren op gezegelde losse bladen die wy door het heele land zullen doen circuleren. Want geheel sterven doen wy toch niet: dat men zich dit niet inbeelde. Daer zyn er eenigen die tot hiertoe gezwegen hebben uit vrees van in den *Rupel* gespoeld te worden, maer die nu voornemens zyn hunne tong los te maken. Deze heeren hebben geene goede rekening gemaakt; want er zal van tyd tot tyd een afgezonderd bladje aen de vrienden en geabonneerden gratis toegezonden worden dat er eenigen zal doen opzwellen als of zy van eene scorpioen gebeten waren. Wy denken verders dat onze vrienden en geabonneerden ons blad zullen vervangen door een ander van min of meer hetzelfde kleur, om den geest die er reeds bestaet niet in slaep te brengen. Wy van onzen kant nemen afscheid van onze lezers met de innige overtuiging van zooveel mogelyk aen het algemeen welzyn gearbeid te hebben; en nu wy niet meer zullen bestaen, zal men eerst ondervinden wat goeds de *Rupel* verrigten kon.

Ja, geachte lezers, eer het dry maenden verder is, dan zal men hooren zeggen: « Het is toch jammer dat de *Rupel* niet meer uitkomt; die durfde nog schryven; en wat hy zeide, alhoewel soms wat hard, was ongelukkiglyk maer al te waer. De *Rupel* zag te verre vooruit. Zyne grondstellingen waren zuiver: zy waren aen de tael van het evangelie ontleend; hy beschouwde het menschdom als zyne broeders en zusters; hy predikte de broederlykheid en de Verlichting, en het was dan ook geen wonder dat er sommige mannen tegen hem opstonden. Maer welke mannen?... Mannen die de broederlykheid en de verlichting uit de zamenleving willen bannen om zonder moeite of hinderpael het *verdeelde* menschdom een verkeerd gebruik van de reden te doen maken; mannen die niet gedoogen dat het volk boeken of gazetten leze: uit vrees dat men hunne kuiperyen zoude ontdekken; mannen wiens kunst bestaet in het volk arm en onwetende te houden; mannen die hunne weerdigheid schande aendoen door de voetstappen van Christus met *woorden* en *dadens* te verloochenen; mannen die zouden moeten zeggen: *Ons ryk is van dezen wereld niet*, en die nogtans den ganschen aerdbol willen beheeren; mannen die de oeffening van alle deugden hebben gezworen, en die nogtans aen de grootste ondeugden en de schuldigste feiten verslaefd zyn; mannen die hun heilig ministerie miskennen, en die meer, ja oneindig meer op Staetkunde dan op God denken, ofschoon zy zich met

den mantel van godsdienst omhangen; mannen die zich schynheilig gedragen om de gewetens der menschen geboeid te leggen; eindelyk mannen die het geld uit het volk trekken, die het slaef maken en in wiens hart de verzamelpaets is van al wat de zamenleving tot in het diepste van hare ingewanden kan verpestigen !!!»

Ja, zoo zal men over ons handelen, en zoo is het ook. De *Rupel* kon niet gedooogen dat men aen het onderwys der jeugd, daer veel, ja alles van afhangt, eene verkeerde rigting geeft. De *Rupel* aenzag met nydige oogen dat men den werkman voor een stuk brood dede arbeiden. De *Rupel* kon niet lyden dat het arme meisje van haer *maegdenrok* eene koopwaer *moest* maken om aen hare ouders een stuk brood in het winterzaizoen te kunnen aanbieden. De *Rupel* keurde niet goed dat de directe en indirecte regering van eene gemeente aen *een'* en *dezelfde* familie wordt toevertrouwd. De *Rupel* wilde hebben dat elk op zyne aengewezen plaets bleef: de priesters in de kerk en de burgers in den wyden wereld. De *Rupel* wilde de belastingen doen betalen door degenen die door de fortuin begunstigd zyn, en kon dus niet goed vinden dat dezelve op den rug gedrongen worden van burger en ambachtsman. De *Rupel* verzette zich tegen de *industriëlen* die slechte levensmiddelen verkochten aen schreeuwende hooge pryzen. De *Rupel* was gram op de schandige geldverkwistingen en sprak een gouvernement tegen aen wiens hoofd men byna niets anders ziet dan weergalooze *bankisten*. De *Rupel* was vyand van de achteruitgaende party, van *Dooode Hand*, *Tiende*, *Inquisitie* en *Jesuietery*. De *Rupel* wilde de vereeniging der menschen tot stand brengen tegen het Onregt, het Bedrog, den Alleenhandel en de Camarilla. De *Rupel* was liberael *pur sang* en verdedigde de mannen die als vrienden van Koophandel, Nyverheid, Akkerbouw en Voortgang te boek staen. De *Rupel* verzette zich tegen de betaelde coteriebladeren zoo als den *Journal de Bruxelles*, den *Journal du Commerce*, de *Organe des Flandres* en anderen van dien aerd. De *Rupel* verfoeide het geld dat hy zonder moeite kon inpalmen met een ander kleur aen te nemen, maer ging gestadig voort met de Verlichting verder en verder uit te breiden. De *Rupel* schandvlekte het gedrag der schryvers die hun talent besmeurden en hun geweten verkochten om eenen vryen loop aen hunne hoogmoedige driften te kunnen geven zoo als de drie diepzinnigen van de Roskam en anderen. De *Rupel* wierdt liever ten onrechte vervolgd en gelasterd, dan door zekere party gewierookt te worden, wiens schelmstukken hy zoude hebben moeten bedekken. De *Rupel* dede van tyd tot tyd eenen uitval tegen de borgemeester van Boom om reden dat deze in geene deele de belangen der burgers ter harte wilde nemen. De *Rupel* verzette zich ook sterk tegen eene policie die haren invloed ontving en nog ontvangt van eenen fanatieken tiekenhaen, tegen eene policie die tot heden nog met eene onbepaalde willekeurigheid te werk gaat. De *Rupel* wilde het zoo verre brengen dat men *eens* en *voor goed* zoude gezegd hebben: «*Elk het zyne*». De *Rupel* werkte vlytig om de algemeene belangen te bevoordeelen, om den werkman een eerlyk bestaen te bezorgen, om de bedelary onnoodig te maken, om de menschen tot het goede te brengen en van de rooveryen en andere slechtigheden af te trekken.

Wel nu, was dit slecht? Neen, niet waer? — Dit was verheven en heilzaam, zullen alle opregte menschen uitroepen. Maer vraegt dit eens aen de geestelyke en wereldlyke overheden van Boom, en zy zullen u antwoorden: dat wy slechte persoonen zijn, menschen zonder religie, goddeloozen, enz. — Maer dat moet u niet verwonderen; want Christus zelf wierdt aen een kruis, tusschen twee moordenaers, opgehangen, beschimpt en bespot; en waerom? — Enkelyk omdat hy de waerheid zeide; omdat hy tegen het onregt was; omdat hy het gedrag der toen bestaende priesters afkeurde en schandvlekte. Men ziet dus zonneklaer dat deze heeren *altyd* met hetzelfde oogwit hebben bezielid geweest, te weten: «Over *alles* meester zyn en *allen* tot slaef maken». Het is jammer dat wy dit alles moeten zeggen; maer het is toch zoo, en de historie zegt nog al veel meer. Wat *zy nu* zyn, waren zy ook in vroegere tyden. De *Rupel* heeft nogtans dezelfde denkwyze van onzen eerbiedswaardigen Paus Pius IX: wy zyn liberael zoo als Hy; wy willen de Vryheid des volks zoo als Hy; maer dit alles helpt er niets toe om by de herders verschooning te vinden. De Paus woont in Italiën en zyne ongehoorzame priesters wonen in Belgie, alwaer zy door de bisschoppen en het gouvernement beschermd en aangestookt worden om alle Vryheid tegen te werken en alle Verlichting uit te dooven».

Het valt niet te betwisten dat het blad in zijn laatste nummer veel scherper, dan bij gelijk welke vorige gelegenheid, zijn gal tegen de geestelykheid heeft uitgespuwd. De antiklerikale toon was in de democratische propaganda een courant verschijnsel. Dat we hem ook hier aantreffen, baart des te minder verwondering daar de geestelykheid *De Rupel* wel ter dege de oorlog had verklaard.

Op 3 januari '47 verdedigde de krant zich voor het eerst tegen de kritiek van pastoor Van Zeelbroeck, die hem, van op de kansel, als een vijand van Kerk en godsdienst had aangevallen. Het bleef daarbij niet. Een slachter-herbergier zag zich, begin februari, met verlies van zijn klanten bedreigd, indien hij een persoon bleef in pension houden, die men veronderstelde van de redactie deel uit te maken¹⁷. De felle tegenkanting duurde voort, o.m. vanwege een zekere pater Meno¹⁸ en geestelijken van het platteland. En trok de Boomsē pastoor op 20 juni niet andermaal zo lelijk van leer dat, naar verluidt, de kansel in «een theater van kwakzalver» veranderde? Is dat wellicht de directe aanleiding tot het staken van de publicatie geweest?

De Rupel moge zijn aantal abonnees hebben zien aangroeien, hij was niet opgewassen tegen de bestrijding door de geestelyke en wereldlyke overheden, die het conservatieve Boomse milieu be-

(17) Cfr. het art. «Ontdekte listen en lagen», in jg. II, nr. 6, [7 febr. 1847].

(18) Cfr. jg. II, nr. 17, [25 april 1847].

heersten. Door een aanhoudende vervolging werden de materiële belangen van de uitgever ten zeerste benadeeld. Einde april '47 begon hij, in het groot en het klein, alle soorten textielwaren te verkopen¹⁹. Tenslotte liet hij zijn drukkerij varen en men mag vermoedelijk niet ten onrechte veronderstellen, dat hij daartoe verplicht was.

Met eenmaal was er een einde gekomen aan die eerste poging om, via de pers, een progressistisch geluid in het Boomse te doen klinken. Of er, zoals in het afscheidartikel in 't vooruitzicht was gesteld, nadien nog losse blaadjes zijn verschenen, is me niet bekend.

(19) Aankondiging in jg. II, nrs. 17-20.